

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра теорії культури і філософії науки

ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан
філософського факультету

Іван КАРПЕНКО

“ _____ ” _____ **2023** р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КУЛЬТУРА ПОСТМОДЕРНУ
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти __другий (магістр)_____

галузь знань __03 – Гуманітарні науки_____

(шифр і назва)

спеціальність __034 – Культурологія_____

(шифр і назва)

освітньо-професійна програма _Культурологія_____

спеціалізація_____

вид дисципліни __обов’язкова_____

(обов’язкова / за вибором)

факультет_філософський_____

2023 / 2024

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету

“24” червня 2023 року, протокол № 5

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: канд. філософ. наук, доцент кафедри теорії культури і філософії науки Фісун К.Г.

Програму схвалено на засіданні кафедри на засіданні кафедри теорії культури і філософії науки філософського факультету

Протокол від “ 19 ” травня 2023 року № 12

Завідувач кафедри теорії культури і філософії науки

_____ Дмитрій ПЕТРЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Культурологія»

Гарант освітньо-професійної програми «Культурологія»

_____ Ярослав БІЛИК
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету

Протокол від “ 15” червня 2023 року № 10

Голова методичної комісії філософського факультету

_____ Сергій ГОЛІКОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Культура постмодерну**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

Магістра

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузі знань _____ **03 – Гуманітарні науки**

спеціальності _____ **034 - Культурологія**

освітньо-професійної програми ___ **Культурологія**

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є окреслення філософських і культурологічних проблем, пов'язаних з парадигмою постмодерністського світобачення і мислення. Постмодерн – це стан культури і науки, характерний для останньої чверті ХХ ст. Впродовж цього часу відбулася кардинальна переоцінка цінностей, відбулася криза традиційної концепції раціональності, що призвело до необхідності лібералізації її критеріїв, пошуків нових онтологічних орієнтирів. Курс присвячений розгляду стратегій втілення постмодерністської картини світу в найрізноманітніших галузях культури і мистецтва (літературі, візуальному мистецтві).

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- освітлення ідей постмодерністської філософії;
- розгляд постмодерних теорій культури;
- вивчення основних понять постмодерністської культури: реконструкція, симулякр, дискурс тощо;
- аналіз напрямків постмодерністського мистецтва з точки зору постмодерністської філософії;
- розуміння особливостей естетичного, децентристського, полікультурного, плюралістичного поглядів постмодернізму на людину, суспільство і культуру;
- окреслити тип постмодерністського проекту культури, який протиставляється модерністському проекту культури.

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
1-й	
Лекції	
18 год.	10 год.
Семінарські заняття	
9 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
93 год.	102 год.
Індивідуальні завдання (в т.ч.)	
Контрольна робота	
Форма контролю – екзамен	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

- знання про основні концепції постмодерністської філософії;
- найголовніші етапи становлення культури постмодерну;
- знання найважливіших понять (категорій), які використовуються в дослідженнях постмодерністської культури і мистецтва;
- знання методологічних підходів до вивчення творів постмодерністського мистецтва;
- спроможність до культурологічного дослідження явищ постмодерністської культури крізь призму різних постмодерністських філософій і різних методологічних підходів: деконструктивістського, гендерного, візуально-антропологічного тощо.
- спроможність до написання критичних статей, рецензій, які стосуються культури постмодерну і постмодерністського мистецтва.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Філософський проєкт культури постмодерну.

Тема 1. Поняття «постмодерн» в філософії і теорії культури.

Постмодерн як результат кризи західного суспільства. Поява терміну «постмодерн» в концепціях Ф. Джеймсона, Х. Сильвермана, Р. Панвіца. Поява терміну «постмодерн» в роботі Р. Панвіца «Криза європейської культури» (1917). Поява терміну «постмодерн» в роботі Е. Гуссерля «Криза європейської культури». Термін «постмодерн» в літературознавстві (Фредеріко де Оніс). Термін «постмодерн» у роботі А. Тойнбі

«Розуміння історії» (1946-47). Постмодерн в естетиці та художній культурі (Ларрі Маккефрі).

Концептуальне значення поняття «постмодерн» в філософії Жан Франсуа Ліотара «Ситуація постмодерну» (1979). Основні відмінності між модерном і постмодерном у теорії Ліотара. Поняття, якими оперує постмодерністська культура: децентрація, інтертекстуальність, ризома, інтерсуб'єктивність. Мультитюд як стан суспільства культури постмодерну. Розквіт постутопічної політичної думки в добу культури постмодерну.

Сучасне усвідомлення культури постмодерну в роботі П. Козловскі «Культура постмодерну». Проект постмодерну як засіб «визволення» від модерну. Основні напрямки постмодерну за П. Козловскі. Різниця модерних і постмодерних зразків культури. Значення події у культурі постмодерну. Конфлікт внутрішнього світу людини у постмодерні.

Тема 2. Постмодерністська філософія як підґрунтя проекту культури постмодерну.

Джерела філософії постмодернізму (фрейдизм, марксизм, позитивізм, філософія Ф. Ніцше, неомарксизм тощо). Концепція номадології як фундаментальної для постмодернізму на відміну від характерних для класичної метафізики презумпцій: а) презумпції жорстко структурованої організації буття; б) деференціація простору як точок і уникнення центру; в) розгляд предметності як аструктурної; г) трактування простору як децентрованого; д) нове розуміння детермінізму, що засноване на ідеї принципової випадковості сингулярної події; е) зняття самої можливості виділення опозицій зовнішнього і внутрішнього, минулого і майбутнього, чоловічого і жіночого тощо.

Поняття «різоми» в філософії Дельоза і Гваттарі. Метафора «кореня» як «прихованого стебла» в якості моделі культури постмодерну за Дельозом і Гваттарі. Номадологічний спосіб світосприйняття. Процесуальність в культурі постмодерну. Концепція децентризму Дерріда у роботі «Про граматику» (1967). Падіння принципу логоцентризму в культурі. Автор як децентрований суб'єкт. Відмова від суб'єктоцентристського мислення центром.

Ідея децентрованого суб'єкта у роботі Ж. Дельоза «Логіка сенсу». Принцип детериторізації (випадіння, гнучкості ліній і меж розуміння), парадоксальності, рівноправності безлічі значень. Поворот від модернізму до постмодернізму і зміна парадигм від модерністського євроцентризму до постмодерністського глобального поліцентризму, поява постколоніальної, постімперіалістичної моделі світу. Мультикультуралізм у проблемному полі культури постмодерну.

Перехід до нової естетики постмодерну. Канон – відмова від канону. Розхитування категоріальної системи і понятійного апарату класичної естетики. Орієнтація на масову культуру і споживчу естетику, втрата цілісності, автентичності, емоційна спонтанність і цілісність критеріїв творчості. Неможливість повернення до філософської основи античного світогляду, на яку спирався модерн – дисгармонія і асиметрія. Відмова від позитивістського універсалізму і методологічного монізму.

Тема 3. Проблема суб'єктивності в культурі постмодерну.

Концепція влади М. Фуко. Сексуальність як інструмент опису патології у роботі «Історія сексуальності». Дисциплінарний контроль сексуальності та гендерної ідентичності. Сексуальна поведінка як об'єкт аналізу. Система «Влада-Знання» М. Фуко та

дисциплінарні механізми. Біоетика М. Фуко. Конструювання нерівності в суспільстві через владні відносини. «Суб'єкт, влада і післямова»: механізми влади та спротиву. Гендерізована логіка дисциплінарної влади.

Філософські ідеї Ж. Лакана. Ідея фалічної функції Батька. «Закон Батька» в культурі. Фігура матері та фігура батька в лаканівському психоаналізі. Розробка філософської концепції суб'єктивності Ю. Крістевої. Відродження «материнського» в маскулінному типі дисциплінарного філософського знання. Гидке в культурі як джерело становлення суб'єктивності.

Концепція Ж. Дельоза: суб'єктивність за межами структури. Дослідження суб'єктивності в працях Ю. Крістевої. «Гендерна природа» читача та «жіноче письмо» як практики опору «чоловічому літературному досвіду». Деконструкція маскуліної мови.

Важливість філософії Бірмінгемської школи для розвитку уявлень про культурні, гендерні, расові відмінності (Р. Хоггард, Р. Вільямс, С. Холл). Тотальна множинність расового, гендерного, національного розмаїття суб'єктів як безлічі ідентичностей.

Тема 4. Проблема свободи в культурі постмодерну.

Проблема свободи в умовах формування відкритого постмодерністського ліберально-демократичного суспільства. Постметафізичні інтерпретації феномену свободи. Відношення між владою і свободою у концепції М. Фуко. Стратегія модифікації топосу владних відносин як стратегія доби постметафізики. Концепція «розхитаної ідентичності» всупереч ідентичності класичної доби. Деконструкція «метафізики присутності» і стратегій влади в культурі постмодерну (М. Фуко).

Культура як єдиний комунікативний простір та мозаїчна культура (Моль). Криза культурної єдності: модерністська та постмодерністська стратегії. Культурна цінність Іншого і метафізика, онтологія та феноменологія Іншого (Бубер, Бахтін, Левінас). Значення комунікативної культурології і проблема толерантності в культурі і суспільстві (Хабермас, Ліотар).

Поняття постмодерністської ситуації і її епістемологічні особливості. Тотальна деабсолютизація. Специфічне ставлення до минулого і традицій. Пріоритет свободи і свободи думки над необхідністю, жорсткістю норм, норм наукового дослідження. Конструювання гіперреальності (симулякрів) за допомогою знакової діяльності.

Постмодерністські концепції культури, семіотика і медіа. Сучасні культурні міфи в медіа і їх конотативна система (Ролан Барт). Міфи у медіаповідомленнях. Медіа як «спокуса» в теорії Жана Бодріяра. «Симулякр» і «симуляція реальності» в розумінні Жана Бодріяра. Можливість/неможливість свободи людини у сучасному медіапросторі. Постмодерн як втеча людини від- або з- сучасності. Деконструкція колишніх уявлень про людину, душу, несвідоме. Можливість сконцентруватися на самому собі, своєму власному світі суб'єктивних переживань. Зрозуміти себе як завдання людини доби постмодерну. Система табу в різні періоди розвитку культури: моральні, етичні, юридичні. Життя постмодерної людини як життя без табу.

Тема 5. Проблема самовизначення в культурі постмодерну.

«Нормована» та «ненормована» культура. Формування колоніальної і постколоніальної ідентичності. Соціокультурні конструкції раси, гендеру, нації. Культурна

автентичність та культурне різноманіття в концепціях мультикультуралізму (Г. Бгабга, К. Герц, М. Крепон, Е. Сміт). Культурна плюральність і культурна множинність стилів життя.

Дослідження імперських і діаспорних ідентичностей. Колоніалізм як політико-ідеологічний та філософський проект. Постколоніальна критика (Е. Саїд, Ф. Фенон, Г. Бгабга, Я. Ставрокакіс). Способи репрезентації культурного Іншого. Критика «європейської однаковості». Деконструкція імперського погляду. Позиції постколоніального фемінізму (Г. Співак, Р. Моханрам, Е. Каплан).

«Імперський дискурс» та дискурсивні практики імперії (М. Фуко, Е. Саїд, І. Нойманн). Легітимація «культурного імперіалізму» і стратегій орієнталістського дискурсу. Дискурс про «виключеність»: «свої» і «чужі». Жінка як жертва колоніальної експансії: гендер і культурна «інакшість».

Колоніальний погляд та його деконструкції у живописі ХІХ століття. Пошуки образів свободи в альтернативних світах та інших культурах. Образи європейських меншин та дискримінованих груп в образотворчому мистецтві. Постколоніальна критика мистецтва (Т. де Лауретіс, Л. Нохлін). Схід реальний та уявний. Гегемонія «західного погляду» суб'єкта в образах Сходу. Антиколоніальний дискурс як утвердження права на життя в образах гендерних, расових, національних меншин у візуальному мистецтві.

Іммігранти і етнічні спільноти в Україні. Етнокультурна маргіналізація. «Транзитні» мігранти і проблема пошуку власної національної ідентичності. Нелегальна міграція і торгівля жінками. Біженці в Європі та Україні. Міграційна ситуація в різних містах України (Київ, Харків тощо). Статевий розподіл іммігрантів. Положення жінки-іммігрантки в Україні. Толерантність до сексуальних меншин в США та країнах Європи.

Розділ 2. Художня культура і мистецтво в добу постмодерну.

Тема 6. Постмодерністська естетика.

Головні аспекти естетики постмодерну (Ц. Тодоров, У. Еко, Р. Рорті). Естетика У. Еко («Ім'я Рози»): цитування сюжетів, іронічна гра, поєднання проблемності і розважальності. Концепція неопрагматизму Р. Рорті: реконструкція класичної філософії, мовна гра як спосіб реалізації творчої свободи. Втрата зв'язку з реальністю, чиста умовність, «порожня форма» замість художнього образу в класичній естетиці. Ігрова природа – іронічна «копія тіні» постмодерністських артефактів.

Естетична теорія Ж. Бодріяра. Протиставлення естетики прекрасного (класична парадигма) та постмодерністської. Постмодернізм як естетика симулякра, що характеризується штучністю, зробленістю, демонстративністю артефакта, позбавленого внутрішньої життєвості. «Некласична естетична свідомість» в теорії В. Бичкова. Постмодерн як злам в естетично-художній сфері. Відмова від традиційних рис європейського мистецтва – цілісності, образності, неутилітарності, естетичної сутності. Артефакти, артпроекти в культурі постмодерну. Відмова від естетичної функції у постмистецтві. Нова естетика або некласична естетика, нонкласична естетика. Нонестетичне поле постмодерної культури: лабіринт, абсурд, жорстокість, повсякденність, тілесність, річ (речевість), симулякр, артефакт, еkleктика, жест, інтертекст, гіпертекст, деконструкція. Основні естетичні характеристики в нонкласичній естетиці – «ігровий принцип», «іронізм», «потворне». Сучасний арт-простір: твір мистецтва як технопоетичний винахід. Мистецтво, що характеризує постсучасну культуру. Мистецтво як елемент соціокультурної реальності. Мистецтво, що змінює простір. Мистецтво і анти-мистецтво.

Річ, що претендує на статус мистецтва. Теорія Т. Адорно про проблему тиражованості та унікальності мистецтва.

Тема 7. Постмодерн в зарубіжній та українській літературі.

Гіпертекстуальність в літературній критиці. Референції постмодернізму як травматичного досвіду. Маніфест Тома Вульфа «У гонитві за мільярдолапим звіром: Літературний маніфест нового соціального роману» (1989): критика модернізму та будь-яких ідентифікацій: етнічних, сексуальних, соціальних тощо. Постмодерністська риторика як протистояння абстрактності, експериментальності та індивідуалізму модерністського письма. Відмова від творчої оригінальності. Цитатність як принцип постмодерністського письма. Постмодерністська утопія в літературі. Пошуки нового типу художнього відтворення реальності.

Український постмодернізм як підрив ідеологічного простору тоталітарної культури. Авангардистська критика культури. Розмовна мова як свідчення, мовні форми, мовний потік. Ранній постмодернізм в українській літературі. Спілка письменників (Григорій Тютюнник, Василь Земляк, Володимир Дрозд, Віктор Міняйло). Об'єднання «Бу-Ба-Бу» (1980-ті). Іронічна школа 1970-тих та її прийоми (іронія, колаж, суржик, соц-арт). «Риторичний апокаліпсис» Юрія Іздрика й Тараса Прохаська та «метафізичний апокаліпсис» Євгена Пашковського. Феміністичний постмодернізм Оксани Забужко. Неоавангард 1990-их років (Сергій Жадан, Андрій Бондар, Володимир Цибулько). Метафоричні образи України. Твори Юрія Андруховича. Зустріч з «іншим» як травматична подія в творах Жадана. Львівсько-івано-франківська школа (Юрій Андрухович, Юрко Іздрик, Тарас Прохасько, Володимир Єшкілев, Галина Петросаняк). Історичний постколоніальний наратив в українському постмодернізмі. Колоніальна травма у творах Оксани Забужко. Роман Оксани Забужко «Польові дослідження»: відкрита фрагментарність, цитування, автоцитування. Питання влади і гендеру у повістях Оксани Забужко («Інопланетянка», «Я, Мілена», «Дівчатка», «Казка про калинову сопілку»). Український постмодернізм як постєвропейський феномен.

Тема 8. Постмодерн у візуальному мистецтві.

Хроніка мистецтва: коли мистецтво – «мертве» та коли «збирає глядачів». Археологія М. Фуко: мистецтво як «німі пам'ятники», «туманні сліди», «речі, загублені в минулому». Мистецькі об'єкти та мистецькі ідеї: дискурси та образи всередині й зовні. Мистецтво як спроба «висловити себе» або «висловити історію». Способи «розповідання» в мистецтві. Типи наративів у візуальному мистецтві.

Поп-арт у ХХ ст. «Суспільство споживання» і «культура недовговічності» як ключові ідеї поп-арту. Поп-арт США (Р. Ліхтенштейн, Дж. Поллок, Р. Раушенберг, Е. Воргол, І. Кляйн). Популярна культура: специфіка і художні рішення.

Масове й елітарне мистецтво: мистецтво «для всіх» та мистецтво «для обраних». Мистецтво у стінах академії: історико-культурні нариси (Відомі академії та школи мистецтв). Індустрія культури та індустрія мистецтва. Розвиток нових технологій і поява нових видів мистецтва: фото, кінематограф, телебачення. Ідеологічність та «масовість» мистецтва (Франкфуртська, Берлінгемська школи). Мистецтво в музеї та мистецтво на вулиці. «Естетичне мистецтво», мистецтво для дозвілля та мистецтво, що задовольняє потреби: функції та функціональність. Авторська гра та загравання з публікою: флешмоби, колажі, плакати, карикатури.

Техніка дріппінгу Дж. Поллока. Необмежені інтерпретації в мистецтві. Європейський ліричний абстракціонізм: захоплення сюрреалізмом і вираження психічного

стану художника у мистецтві. Пошуки нових методів авангардного мистецтва (Р. Раушенберг, Ів Кляйн ін.). Інсталяції з різних предметів: критика споживацтва і глобалізації. «Концептуальне мистецтво» (Сол Левітт, П'єро Мандзоні, Агостіно Боналумі). Роль мови та значення в мистецтві (Джозеф Кошут). Особливості акціонізму. Перформанси Марини Абрамович, Йозефа Бойса, Ани Менд'єти. Використання тіла і його випробування (Марина Абрамович, Віто Аккончі). Італійська течія «арте повера»: використання звичайних матеріалів, зламання бар'єру між художниками і глядачами. Мінімалізм в скульптурі (Сол Левітт, Дональд Джадд). Оп-арт – використання ілюзії чи оптичних ефектів (Віктор Вазарелі). Відео-арт Білла Віола, Дена Грема, Брюса Наумана. Ленд-арт: природа як матеріал (Річард Лонг, Ян Діббетс). Гіперреалізм у передачі соціально свідомих уявлень (Рон М'юск, Роберт Гобер). Урбан-арт і сучасне графіті (Джоан Фекнер, Баррі Мак-Гі). Творчість українських художниць у сучасному мистецтві початку ХХІ ст. (К. Гнилицька, А. Звягінцева, Ж. Кадирова, Л. Наконечна, Л. Хоменко, А. Клейтман).

Тема 9. Постмодерн/метамодерн. Трансформації культури постмодерну.

Ситуація «після постмодерну»: закінчення або трансформації постмодерну. Як називати сучасну культуру? Метамодерн на зміні постмодерну. Спроба подолати цинізм постмодерну та утвердити нову щирість. Метамодерн між модерном і постмодерном. Філософські визначення метамодерну в роботах Т. Вермюлена і Р. ван ден Аккера, Ф. Джемсона ін. Методологія метамодерну і центральний концепт «осциляції» як розхитування.

Прояви культури метамодерну: «нова романтика», «постправда», «нова щирість», постіронія, рух, пошук, вагання. Метамодернізм як поєднання освіченої наївності, прагматичного ідеалізму, поміркованого фанатизму та коливань між іронією та щирістю, конструкцією та деконструкцією, апатією та потягом.

Метамодерн як «середнє» між чуттєвим світом та світом ідей. Виникнення нової чуттєвості, що пов'язана із сприйняттям віртуальної реальності. Залучення до пост-постмодерної гри. Пошук відради від депресії, самотності та туги.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	с	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Розділ 1. Філософський проєкт культури постмодерну													
Тема 1. Поняття «постмодерн» в філософії і теорії культури.	11	2	1			8	13	2	1				10
Тема 2. Постмодерністська філософія як підґрунтя проєкту культури постмодерну.	11	2	1			8	11	1					10

Тема 3. Проблема суб'єктивності в культурі постмодерну.	11	2	1			8	12	1	1			10
Тема 4. Проблема свободи в культурі постмодерну.	11	2	1			8	12	1	1			10
Тема 5. Проблема самовизначення в культурі постмодерну.	11	2	1			8	12	1	1			10
Разом за розділом 1	55	10	5			40	60	6	4			50
Розділ 2. Художня культура і мистецтво в добу постмодерну												
Тема 6. Постмодерністська естетика.	11	2	1			8	12	1	1			10
Тема 7. Постмодерн в зарубіжній та українській літературі.	11	2	1			8	12	1	1			10
Тема 8. Постмодерн у візуальному мистецтві.	11	2	1			8	12	1	1			10
Тема 9. Постмодерн/метамодерн. Трансформації культури постмодерну.	11	2	1			8	12	1	1			10
Контрольна робота	21					21	12					12
Разом за розділом 2	65	8	4			32	60	4	4			52
Усього	120	18	9			93	120	10	8			102

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№	Назва робіт	Кількість годин	
		Денне в.	Заочне в.
1.	Розділ 1. Філософський проєкт культури постмодерну. Поняття «постмодерн» в філософії і теорії культури.	1	1
2.	Постмодерністська філософія як підґрунтя проєкту культури постмодерну.	1	
3.	Проблема суб'єктивності в культурі постмодерну.	1	1
4.	Проблема свободи в культурі постмодерну.	1	1
5.	Проблема самовизначення в культурі постмодерну.	1	1
6.	Розділ 2. Художня культура і мистецтво в добу постмодерну. Постмодерністська естетика.	1	1
7.	Постмодерн в зарубіжній та українській літературі.	1	1
8.	Постмодерн у візуальному мистецтві.	1	1

9.	Постмодерн/метамодерн. Трансформації культури постмодерну.	1	1
10.	Усього	9	8

5. Завдання для самостійної роботи студента

Назва теми	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин Денне в.	Кількість годин Заочне в.
Розділ 1. Філософський проєкт культури постмодерну. Тема 1. Поняття «постмодерн» в філософії і теорії культури.	Самостійне ознайомлення з роботою Жака Ліотара «Ситуація постмодерну». Окреслення відмінностей між проєктами культури модерну і культури постмодерну. Ознайомлення з основними напрямками постмодерну.	8	10
Тема 2. Постмодерністська філософія як підґрунтя проєкту культури постмодерну.	Створення таблиці, яка містить порівняльну характеристику відмінностей між модерном і постмодерном як моделями культури.	8	10
Тема 3. Проблема суб'єктивності в культурі постмодерну.	Аналіз дисциплінарної моделі влади М. Фуко у роботі «Наглядати і карати».	8	10
Тема 4. Проблема свободи в культурі постмодерну.	Конспектування роботи Ролана Барта «Міфології» та роботи Жана Бодрійяра «Символічний обмін і смерть».	8	10
Тема 5. Проблема самовизначення в культурі постмодерну.	Опрацювання теоретико-філософських засад мультикультуралізму.	8	10
Розділ 2. Художня культура і мистецтво в добу постмодерну. Тема 6. Постмодерністська естетика.	Розгляд естетичної і художньої системи культури постмодерну.	8	10
Тема 7. Постмодерн в зарубіжній та українській літературі.	Розгляд основних етапів розвитку української літератури епохи постмодерну.	8	10
Тема 8. Постмодерн у візуальному мистецтві.	Підготовка доповіді, присвяченої сучасному мистецтву, що відображає принципи постмодерної культури.	8	10
Тема 9. Постмодерн/метамодерн. Трансформації культури постмодерну.	Ознайомлення з принципами метамодернізму (Т. Вермюлен, Р. ван ден Аккер, Ф. Джемісон ін.),	8	10

Контрольна робота.	Написання контрольної роботи за обраною тематикою.	21	12
Усього годин		93	102

6. Індивідуальні завдання

Теми контрольних робіт студентів

1. Танець постмодерн: історія і особливості.
2. Філософія постмодерністського театру.
3. Постмодерністські ідеї в мистецтві поп-арту.
4. Мистецтво перформансу в постмодерну добу.
5. Мистецтво модерну і постмодерну: порівняльна характеристика.
6. Проблема свободи у дискурсі постмодерну.
7. Модель фукіянської дисциплінарної влади.
8. Ознаки постмодерної культури.
9. Проекти модерної і постмодерної культури.
10. Пріоритет багатоманіття в культурі постмодерну.
11. Ідеї постмодернізму в філософії Ж. Ліотара.
12. Основні культурологічні категорії постмодерної культури.
13. Основні характеристики постмодерністського мистецтва.
14. Постмодернізм у філософії.
15. Переоцінка цінностей модерну в культурі постмодерну.
16. Історико-філософські передумови постмодерну.
17. «Генеологія влади» у концепції М. Фуко: проблема метафізики в добу постмодерну.
18. Поняття «постмодерну» у філософських концепціях.
19. Мультикультуралізм як особливість постмодерної культури.
20. Постмодерне мислення як альтернатива мислення модерну.
21. Постмодерн в українській літературі.
22. Особливості постмодерністського мистецтва.
23. Промислові вироби як об'єкт мистецтва Марселя Дюшана.
24. Потворність та нова естетика в творчості Жана Дюбюффе.
25. Несвідоме в творчості Фріди Кало.
26. Картини-комікси в поп-арті Роя Ліхтенштейна.
27. Мистецтво повсякденності Енді Воргола.
28. Відеоарт Нам Джун Пайка.
29. «Не/Прекрасне» в скульптурі Єви Гессе.
30. Радикалізм в мистецтві Джеффа Кунса.
31. Реді-мейд Марселя Дюшана.
32. Філософія поп-арту Енді Воргола.
33. Філософія кольору в живописі Марка Ротко.
34. Образи і символи світу в живописі Рене Магрітта.
35. Пауль Клее як новатор формоутворення в мистецтві.

36. Концептуальна скульптура Джеффа Кунса.
37. Філософія кольору в мистецтві Ів Кляйна.

Питання для підсумкового контролю (екзамену):

1. Постмодерн як феномен культури ХХ ст.
2. Інтертекстуальність як ознака літературного постмодерну.
3. Абстрактний живопис у мистецтві постмодерну.
4. Визначення поняття «постмодерн».
5. Особливості поп-культури в добу постмодерну.
6. Мінімалізм у мистецтві постмодерну.
7. «Ситуація постмодерну» в концепції Ж.-Ф. Ліотара.
8. Концептуалізм як напрям і рух у мистецтві ХХ ст.
9. Оп-арт у мистецтві постмодерну.
10. Естетика постмодерну.
11. Філософія постмодернізму в проєкті постмодерну.
12. Архітектура постмодерну.
13. Деканонізація у мистецтві постмодерну.
14. Худжні системи у мистецтві постмодерну (постконцептуалізм, «нульовий стиль», цитування, іронізм, неопримітивізм, полістилістика).
15. Проблема свободи в культурі постмодерну.
16. Етика постмодерну.
17. Поп-арт у мистецтві постмодерну.
18. Пошуки нового типу художнього зображення в літературі постмодерну.
19. Значення філософії постструктуралізму у світоглядній системі постмодерну.
20. Ідеологія карнавалу в культурі постмодерну.
21. Постмодерна реальність як симулякр.
22. Деміфологізація як стратегія культури постмодерну.
23. Візуальна мова у мистецтві постмодерну.
24. Відео-арт у мистецтві постмодерну.
25. Постмодерне мислення як альтернатива мислення модерну.
26. Есеїзм як напрям у культурі постмодерну.
27. Скульптура постмодерну.
28. Основні поняття постмодерністської моделі культури.
29. Концепції ідентичностей в добу постмодерну.
30. Акціонізм у мистецтві постмодерну.
31. Виробництво, споживання і реклама в добу постмодерну (Р. Барт, Ж. Бодрійяр).
32. Художні предтечі мистецтва постмодерну.
33. Театр абсурду у мистецтві постмодерну.
34. Стилістичні ознаки мистецтва постмодерну.
35. Нова меморіальність в культурі постмодерну.
36. Метамодерн як ситуація після постмодерну.
37. Головні ознаки культури постмодерну.
38. Стилізація та іронія як модуси постмодерного письма.
39. Перформанс у мистецтві постмодерну.
40. Постмодерна культура в концепції П. Козловскі.
41. Переоцінка цінностей у духовній культурі постмодерну.
42. Інсталяція у мистецтві постмодерну.

7. Методи контролю

Поточний контроль на семінарських/практичних заняттях, написання контрольної роботи, підсумковий контроль

Види поточного контролю з курсу «Культура постмодерну»: семінарські завдання, контрольна робота, підсумковий контроль.

Вагомою формою самостійної роботи студентів є написання контрольної роботи, яка представляє собою індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ), що має проблемно-аналітичний характер і виконується студентом самостійно протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіку навчального процесу.

Контрольна робота є неодмінним етапом початкової фази науково-дослідницької роботи як ефективна форма огляду наукової літератури за темою, збору актуального емпіричного матеріалу для дослідження явищ культури постмодерну і постмодерністського мистецтва у відповідності до графіку навчального процесу. Контрольна робота виконується загальним обсягом 15 сторінок згідно з вимогами оформлення ДСТУ 7.1:2006 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» або ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

8. Схема нарахування балів

Денне і заочне відділення

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Контрольн а робота, передбаче на навчальни м планом	Відвідання лекцій – 5 балів Відвідання семінарів – 5 балів	Разом	Екзаме н (заліко ва робота)	Су ма
P1					P2									
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9		20	10	60	40	100
5		5			5	5	5	5						

T1, T2 ... – теми розділів.

Протягом засвоєння 9 тем курсу студент може зробити до 6 доповідей.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	
для чотирирівневої шкали оцінювання	
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

1. Абрамович М. Пройти крізь стіни / Марина Абрамович ; пер. Олександр Михед. – Київ: Видавництво ArtHuss, 2018. – 440 с.
2. Адорно Т. Теорія естетики / пер. з нім. П. Таращук. - Київ: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2002. – 518 с.
3. Бадью А. Століття. – Київ: Видавництво Анетти Антоненко, 2019. – 304 с.
4. Берджер Дж. Як ми бачимо / пер. Ярослава Стріха. – Харків: IST Publishing, 2020.
5. Гетлейн М., Говард А. Арт-візіонери / Марк Гетлейн, Аннабель Говард; пер. О. Гладкого. – Харків: Vivat, 2018. – 312 с.
6. Гомперц В. Думай як митець / пер. Ірини Ільницької. – Київ: ArtHuss, 2018. – 224 с.
7. Гомперц В. Що це взагалі таке? 150 років сучасного мистецтва в одній пілюлі / В. Гомперц; пер. з англ. Леся Белея, Ірини Зайцевої, Анни Корягіної. – Київ: ArtHuss, 2017. – 528 с.
8. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. – Київ: Критика, 2005. – 264 с.
9. Ділі Дж. Основи семіотики / Перекл з англ.. та наук.ред. А. Карась – Львів: Арсенал, 2000. – 232 с. – Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Deely_John/Osnovy_semiotyky.pdf
10. Жижек С. Погляд навскіс / пер. з англ. Павло Швед. – Київ: Комубук, 2018.
11. Історія світової та української культури: Підручник для вищ. закл. освіти / В. А. Греченко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко. - Київ: Літера ЛТД, 2006. – 480 с.
12. Квінн Б. Неймовірні. П'ятнадцять жінок, які творили мистецтво та історію / пер. Роксоляни Свято. – Київ: ArtHuss. – 224 с.
13. Козлов Г. Замах на мистецтво: арт-детектив / Григорій Козлов; пер. Сашко Ушкалов. – Київ: Видавництво ArtHuss, 2018. – 448 с.
14. Культура. Завтра (Culture for Tomorrow): збірник есеїв і публіцистики / О. Островська-Люта, З. Баблюян та ін. – Київ: CSM; Адеф-Україна, 2015. – 272 с.
15. Культурологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. А. Є. Конверського; худож.-оформлювач Ю. Ю. Романіка. – Харків: Фоліо, 2013. – 863 с.

16. Культурологія: Навч. посібник / Автори-укладачі Власенко О. І., Зайончковський Ю. В. – Харків: Парус, 2007. – 456 с.
17. Крвавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво. Т.1,2,3. – Львів, 2003-2008.
18. Ліотар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну [Електронний ресурс] / пер. з англ. Ю. Джулая. Філософська і соціологічна думка, 1995, № 5-6. – С. 15-38. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Lyotard_Jean-Francois/Sytuatsia_postmodernu.pdf
19. Мистецтвознавство ХХ століття: хрестоматія-довідник: навчальний посібник / Анатолій Григорович Баканурський, Микола Григорович Левченко, Людмила Миколаївна Колчанова, Лідія Іванівна Кривоцюк, інш.; Упоряд. Анна Анатоліївна Білик, Сергій Анатолійович Думасенко. – Херсон: Олді-плюс, 2017. – 423 с. – Бібліографія в тексті. – На укр. яз.
20. Мистецтвознавство України: збірник наукових праць / Академія мистецтв України, Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. – Київ: Видавництво Української академії мистецтва, 2000.
21. Могильний А. Культура і особистість [Текст] / А. П. Могильний. – Київ: Вища школа, 2002. – 303 с.
22. Національна культура: єдність у різноманітності [Текст] : зб. наук. пр. / Ін-т культурології Нац. акад. мистец. України ; [ред.-упоряд. : В. М. Щербина, М. Ю. Наумова]. - Київ : Ін-т культурології НАМ України, 2012. – 351 с.
23. Попіль Д. Рецепція постмодернізму в Україні і Польщі. Спільне і відмінне. Вісник Львівського університету. Серія журналістика, 2012. Випуск 36. С.334-349.
24. Склярєнко Г. Сучасне українське мистецтво. Портрети художників / Галина Склярєнко. – Київ: ArtHuss, 2016.
25. Постмодерн: переоцінка цінностей. Збірник наукових праць. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2001. – 314 с.
26. Соколюк Л. Д. Школа Раєвської-Іванової: Мистецько-промислова освіта у Харкові (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) / Людмила Соколюк. – Харків: Видавець Олександр Савчук, 2020. – 248 с.
27. Торнтон С. 33 митці у 3 актах / Сара Торнтон; пер. з англ. Ю. Мазура, О. Михеда, І. Шувалової. — Київ: ArtHuss, 2018.
28. Еко У. Ім'я Рози [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=160>
29. Фартінг С. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодні / За загальною редакцією Стівена Фартінга; пер. з англ. А. Пітик, К. Грицайчук, Ю. Єфремов, Ю. Сироїд, О. Ларікова – Харків: Віват, 2019. – 576 с.
30. Чому в українському мистецтві є великі художниці / упоряд. К. Яковенко. – Київ: Publish Pro, 2019. – 224 с.
31. Фуко М. Наглядати і карати. Народження в'язниці. / Пер. Петра Тарашука. Київ: Komubook, 2020. – 452 с.
32. Ференц Н.С. Теорія літератури і основи естетики : навч. посіб. / Н.С. Ференц. — Київ: Знання, 2014. — 511 с. — (Вища освіта ХХІ століття). – Режим доступу: http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/ferents.pdf
33. Фуко М. Археологія знання. Київ: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003. — 326 с.
34. Яковенко М. Л. Трансформації естетичного в традиції постмодернізму. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2012. № 49. С. 88-95.
35. Derrida G. La carte postale: De Socrate a Freud et au-deta. — Paris: Aubier — Flammarion, 1980.
36. Derrida G. La voix et phnnomne. Introduction au problme du signe dans la phnnomnology de Husserl. — Paris, 1967.
37. Derrida G. La voix et phnnomne. Introduction au problme du signe dans la phnnomnology de Husserl. — Paris, 1967.

38. Foucault M. Discipline and punish. The Birth of the Prison [Electronic resource] / Translated from the French Alan Sheridan. New York: A division of random house. 333 p. – Electronic access: https://monoskop.org/images/4/43/Foucault_Michel_Discipline_and_Punish_The_Birth_of_the_Prison_1977_1995.pdf
39. Foucault M. Of Other Spaces: Utopias and Heterotopias [Electronic resource] / Translated from the French by Jay Miskowiec. “Des Espace Autres”. March 1967. – Electronic access: <https://web.mit.edu/allanmc/www/foucault1.pdf>
40. Foucault M. The Care of the Self. [Electronic resource] Volume 3. The History of Sexuality / Translated from the French by Robert Hurley. New York: Pantheon Books. 280 p. – Electronic access: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/09/The-History-of-Sexuality.-Volume-3-by-Michel-Foucault..pdf>
41. Foucault M. History of Madness [Electronic resource] / Edited by Jean Khalfa; Translated by Jonathan Murphy and Jean Khalfa. London and New York. – 697 p. – Electronic access: http://www.elimeyerhoff.com/books/Foucault/history_of_madness_foucault.pdf
42. Baudrillard J. The System of Objects, London: Verso. 1968.
43. Baudrillard J. Simulations, New York: Semiotext(e). 1983.
44. Baudrillard J. Simulacra and Simulation, Ann Arbor: The University of Michigan Press. 1994.
45. Baudrillard J. Symbolic Exchange and Death, London: Sage. 1993.
46. Baudrillard J. Utopia Deferred. Writing from Utopie (1967–1978). New York: Semiotext(e). 2006.
47. Baudrillard J. The Disappearance of Culture: Uncollected Interviews, Richard G. Smith, and David B. Clarke, eds., Edinburgh, UK: Edinburgh University Press. 2017.
48. The Deleuze Seminars [Electronic resource]. – Electronic access: <https://deleuze.cla.purdue.edu/>
49. Lectures by Gilles Deleuze [Electronic resource]. – Electronic access: <http://deleuzelectures.blogspot.com/>
50. Deleuze G., Lecture transcripts on Spinoza’s concept of affect [Electronic resource]. – Electronic access: https://www.gold.ac.uk/media/images-by-section/departments/research-centres-and-units/research-centres/centre-for-invention-and-social-process/deleuze_spinoza_affect.pdf

Додаткова література

1. Артеменко А. Від глобалізації до індивідуалізації: топологія міжкультурної взаємодії [Текст] : монографія / А. П. Артеменко, О. Ю. Бобловський. – Харків : Щедра садиба плюс, 2014. – 215 с.
2. Берегова О. Культура та комунікація: дискурси культуротворення в Україні XXI ст. [Текст] : монографія / Олена Берегова ; Ін-т культурології Акад. мистец. України. – Київ: Ін-т культурології Акад. мистец. України, 2009. – 175 с.
3. Багацький В. Культурологія. Історія і теорія культури ХХ століття [Текст] : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. – Вид. 2-ге, перероб. і доповн. – Київ: Кондор, 2007. – 304 с.
4. Від теорії до методів – нові інтерпретаційні стратегії у літературознавстві та культурології [Текст] : зб. наук. пр. / Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад." ; за наук. ред. Деніела Белграда. – Київ: [НаУКМА], 2010. – 117 с.
5. Галич О. Теорія літератури / О. Галич, В. Назарець, Е. Васильєв : підруч. для філолог, спец / за наук. ред. О. Галича. – Київ, 2001. – С. 49.
6. Джеймс. Л. Мас-медіа, комунікація, культура: Глобальний підхід [Текст] / Д. Лалл ; пер. О. Гриценко [та ін.] ; ред. О. Г. Гриценко. – Київ : К.І.С., 2002. – 264 с.:

7. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій / Оксана Забужко. – Київ : Факт, 2007. – 638 с.
8. Культурологія: теорія та історія культури (За ред. І.І.Тюрменко, О.Д.Горбула). – Київ: Центр навчальної літератури, 2004.
9. Воробйова Л. Людина в умовах глобальних викликів: філософсько-освітній аналіз [Текст]: монографія / Л. С. Воробйова ; Держ. податк. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2011. – 264 с.
10. Іванова К. Зміни в культурі як глобальна проблема [Текст] : [монографія] / К. А. Іванова ; Нац. фармац. ун-т. – Харків: Золоті сторінки, 2010. – 224 с.
11. Івашина О. Загальна теорія культури [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. О. Івашина ; Національний ун-т "Києво-Могилянська академія". - Київ : ВД "Києво-Могилянська академія", 2008. – 215 с.
12. Ісаєв В. Віртуальна занепадність людини культури [Текст] : монографія / В. Д. Ісаєв, Т. В. Лугуценко, М. А. Журба ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля, Ін-т філос. і психології. - Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. - 338 с.
13. Кузнецова Т. Психологія культури (психолого-філософський аналіз) [Текст] : курс лекцій / Т. В. Кузнецова ; Міжрегіональна академія управління персоналом. – КИЇВ: МАУП, 2006. – 152 с.
14. Культура в сучасних трансформаційних процесах [Текст] : монографія / [М. М. Бровко та ін. ; відп. ред.: Бровко М. М.] ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2011. – 395 с.
15. Культурологія [Текст] : навч. посібник / Б. Г. Мачульський [та ін.] ; Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". - Київ: КНЕУ, 2007. – 376 с.
16. Культурологія [Текст] : навч. посіб. / [В. В. Павленко та ін.] ; Київ. нац. ун-т внутр. справ, Навч.-наук. ін-т права та психології, Каф. гуманіт. дисциплін. - Київ : КНТ: ЦУЛ, 2010. – 220 с.
17. Культурологія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Б. О. Парахонський [та ін.] ; упоряд. О. І. Погорілий, М. А. Собуцький ; Національний ун-т "Києво-Могилянська академія". – 2.вид. – Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2005. – 314 с.
18. Матвієнко І. С. Автор, текст, дискурс: філософські розвідки Мішеля Фуко /Мультиверсум. Філософський альманах. – 2016. – Випуск 3–4 (151–152). С. 81-86.
19. Пальм Н. Д. Історія української культури : навчальний посібник / Н. Д. Пальм, Т. Є. Гетало. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 296 с. – Режим дотупу: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4024/1/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
20. Культурологія [Текст] : навч.-метод. посібник для студ. усіх спец. / В. А. Сіверс [та ін.]; Національний авіаційний ун-т. – Київ : НАУ, 2005. – 208 с.
21. Культурологія: теорія та історія культури [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. І. Тюрменко [та ін.] ; за ред. проф. І. І. Тюрменко. - Вид. 3-тє, переробл. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 369 с.
22. Культурологія: українська та зарубіжна культура [Текст] : навч. посіб. / М. М. Закович [та ін.] ; ред. М. М. Закович. - 4-те вид. випр. і доп. – Київ : Знання, 2009. – 589 с.
23. Кравець М. Культурологія. Розвиток культури в інформаційному вимірі [Текст] : підручник / Кравець М. С. – Львів : Новий Світ-2000, 2019. – 259 с.
24. Сучасна культурологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Коллект. авт. К. В. Кислюк, В. А. Суковата, З. І. Алфьорова, О. В. Титар, Г. П. Ковальова ; за заг. ред. К. В. Кислюка. – Київ : Кондор-Видавництво, 2016. – 342 с.

25. Гатальська С. Філософія культури: підручник для студ. вищих навч. закл. / С. М. Гатальська. - Київ: Либідь, 2005. – 328 с.
26. Медіа. Демократія. Культура [Текст] : монографія / Л. Аза [та ін.] ; за ред. Н. Костенко, А. Ручки ; Ін-т соціол. НАН України. - Київ: Ін-т соціол. НАН України, 2008. – 356 с.
27. Фісун, К. (2020). Емансипація в американській художній свідомості XIX століття. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії», (63). <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2020-63-21>
28. Фісун К. Г. Світова культура у просторі та часі: дистанційний курс системи електронного (дистанційного) навчання ХНУ імені В. Н. Каразіна (освітня платформа Moodle): програма курсу. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019-2020.
29. Фісун, К. (2021). Репрезентації Голокосту в живописі Фелікса Нуссбаума. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки», (62), 66-74. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2020-62-09>
30. Чумаченко Б. Вступ до культурології античності [Текст] : навч. посіб. / Б. М. Чумаченко. – Київ : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2009. – 176 с.
31. Шкіль Л. Л. Сексуальність як різновид етичної субстанції (у розвідках Мішеля Фуко). Гілея: Філософські науки. Випуск 34. С. 300-306. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/6218/1/Shkil.pdf>
32. Шевнюк О. Культурологія [Текст] : навч. посіб. / О. Л. Шевнюк. – 3.вид., стер. - Київ: Знання-Прес, 2007. – 353 с.
33. Шейко В. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX- початок XXI ст.) [Текст] / В. М. Шейко, Ю. П. Богуцький. – Київ : Генеза, 2005. – 592 с.

Іноземна література:

1. Adorno T. Can One Live after Auschwitz? A Philosophical Reader. – Stanford University Press, 2003.
2. American Art. History and Culture. Edition by Craven, Wayne. – Publisher: McGraw-Hill Education, 2002. – 687 p.
3. American Art: Painting, Sculpture, Architecture, Decorative Arts, Photography / Milton Wolf Brown, Theresa C. Brakeley. – Prentice-Hall, 1979. – 616 p.
4. Art-cyclopedia [Electronic resource]. – Electronic access : <http://www.artcyclopedia.com/>.
5. Baigell M. Dictionary of American Art / Matthew Baigell. – Harper & Row, 1979. – 390 p.
6. Deleuze and Guattari: Materials [Electronic resource]. – Electronic access : <http://www.protevi.com/john/DG/>
7. Kaplan A. Looking for the Other: Feminism, Film, and the Imperial Gaze / A. Kaplan. – New York: Routledge, 1997. – 333 p.
8. Modleski T. Feminism without Women: Culture and Criticism in a Postfeminist Age / T. Modleski. – London, New York : Routledge, 1991. – 204 p.
9. Mohanram R. Black body. Woman, Colonialism and Space / R. Mohanram. – London : University of Minnesota Press, Minneapolis, 1999. – 250 p.
10. Nochlin L. Morisots wet nurse. The Construction of Work and Leisure in Impressionist Painting [Electronic resource] / L. Nochlin. – Electronic access : <https://msu.edu/course/ha/446/nochlinwetnurse.pdf>.
11. Nochlin L. The Imaginary Orient [Electronic resource] / L. Nochlin. – Electronic access : https://aestheticapperceptions.files.wordpress.com/2013/01/nochlin_imaginary_orient.pdf.
12. Rogers R. Self and Other. Object Relations in Psychoanalysis and Literature / R. Rogers. – New York : University Press, 1991. – 214 p.

13. The Foucault reader / Edited by Paul Rabinow. New York: Pantheon Books. – 398 p. – Electronic access: [http://biopolitics.kom.uni.st/Michel%20Foucault/The%20Foucault%20Reader%20\(149\)/The%20Foucault%20Reader%20-%20Michel%20Foucault.pdf](http://biopolitics.kom.uni.st/Michel%20Foucault/The%20Foucault%20Reader%20(149)/The%20Foucault%20Reader%20-%20Michel%20Foucault.pdf)

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Modernism vs. Postmodernism [Electronic resource]. – Electronic access: <https://www.youtube.com/watch?v=iMVjI3pcwU>
2. Философия и постмодерн [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=IK1cRUXTp38>
3. Modernism vs. Postmodernism [Electronic resource]. – Electronic access: <https://www.youtube.com/watch?v=f8EfyhIv72I>